

A. Caferoğlu şimdi bu yol üzerindedir. Çalışmalarının bilim için faydalı olmasını dilerken Prof. Dr. J. Németh'e bizler için uyarıcı da olan bu değerli incelemesi dolayısıyla candan teşekkür etmek borcumuzdur.

M. Mansuroğlu

Ural-Altäische Jahrbücher. Fortsetzung der "Ungarischen Jahrbücher".
Herausgegeben von Julius von Farkas. Wiesbaden, Otto Harrassowitz.

Societas Uralo-Altaica'nın (Ural-Altay Cemiyeti) organı olan bu mecmuanın programı ve XXIV.—XXV. ciltleri dergimizin bundan önceki cildinde (149—156. s.) tanıtılmıştır.

XXVI. cilt, 1—2. sayı (1954), 1—133. s.

1—3 ERKKI ITKONEN, *Björn Collinder, geb. 22. Juli 1894* [B. C., doğ. 22 Temmuz 1894]. Doğumunun 60. yıl dönümü münasebetiyle tanınmış İsveçli dilci Björn Collinder'in hayatı ve ilmi çalışmaları. Collinder 1933 ten beri Uppsala üniversitesinde Finugor dilleri profesörüdür. Asıl sahası İsveç'te konuşulan Lapon ağızları olmakla beraber, bilhassa Ural (Finugor ve Samoyed) dillerinin bir yandan Hindavrupa dilleri, öte yandan da Paleo-Asya grupuna giren Yukagir dili ile olan münasebetlerini araştırmakta ve "Jukagirisch und Uralisch" (1940) adlı eserinde şu neticeye varmaktadır: Yukagirce ile Ural dilleri arasındaki benzer noktalar Ural dilleri ile Hindavrupa dilleri arasındakilerden daha çoktur. Collinder, bu durumu göz önünde tutarak, yukagirceyi uzakça bir akraba olarak Ural grupuna sokmaktadır. Collinder'in şu iki eseri — müellif bunları zikretmiyor — doğrudan doğruya türkolojiyi ilgilendirir: "Reichstürkische Lautstudien" (Uppsala-Leipzig 1939) ve "Gibt es im Türkischen keinen Akzent?" (ZDMG 95, 1941, 305—310).

4—36 JENÖ FAZEKAS, *Zur Frage der menschlichen Ursprache* [İlk insan dili meselesine dair]. Müellif, yeni bir araştırma usulü ile, ilk insan dilinin menşei ve mahiyeti meselesini ele alarak, çeşitli dillerdeki ses gruplarının tahlilinden sonra şu neticeye varmaktadır: Dil inkişafının başlangıcında boğumlama nazoguttural idi, yani ilk kelimelerin başında ve sonunda belirsiz affrikativ birer nazoguttural konsonant \tilde{n}^o ($=n^l, n^r, n^s$), ortasında da belirsiz bir vokal ($\tilde{n}^o8\tilde{n}^o$) vardı. Nazoguttural boğumlamada iki safha vardı: Başlangıç safhası daha

sonraki kelime başına, bitiş safhası da daha sonraki kelime sonuna tekabül ederdi. Kelime başında bulunan bu esas sestem, en eski zamanlardaki dil karışmalarının meydana getirdiği değişiklikler (vokal türemesi, svarabhakti, ses düşmesi, metatez, denazalizasyon v.s.) neticesinde daha sonraki kelime başı sesleri (msl. *gn-*, *kn-*, *n-*, *n'-*, *k-*, *h-* v.s.) türemiştir. Bu değişiklikler de yeni boğumlama tiplerinin türemesine yol açmıştır. İlk insanın ses verme vasıtası, boğumlanmamış ağlama idi. Dil, insanın iki ayak üstünde yürümesi, ellerini kullanması, dans etmesi, şarkı söylemesi v.s. biolojik hususiyetleri gibi, biolojik bir inkişafın neticesidir. Çeşitli diller monogez yoliyle meydana gelmiştir. "Temel" veya "ana" diller yoktu.

37—60 JULIUS von FARKAS, *Bemerkungen zu der ungar. historischen Formenlehre III* [Macarcanın tarihî morfolojisi hakkında notlar]. Ural (Finugor+Samoyed) dillerindeki iyelik eklerinin durumunu gözden geçirdikten sonra, müellif şunları tesbit etmektedir: Mefruz Ural esas dilinde, gelişmiş bir iyelik ekleri sistemi yoktu. Bu sistem, Finugor ve Samoyed dillerinin ayrı hayatında, muhtelif şekillerde inkişaf etmiştir. İyelik ekleri şahıs zamirlerinden türemiştir.

61—77 OMELJAN PRITSAK, *Die sogenannte Bulgarische Fürstenliste und die Sprache der Protobulgaren* [Bulgar hanları listesi ve Protobulgarların dili]. Müellifin Ural-Altaysche Bibliothek'te çıkan "Die Bulgarische Fürstenliste und die Sprache der Protobulgaren" (1955) adlı kitabının birinci kısmı. Bu kitap ayrıca tanıtılacaktır.

78—89 MECDUT MANSUROĞLU, *Drei Gedichte Şayyād Ḥamza's* [Şeyyad Hamza'nın üç manzumesi]. Şeyyad Hamza'nın *Câm'ü 'n-nezâ'ir* adlı mecmuada bulunan üç gazelinin sağlam bir filoloji usulü ile hazırlanan transkripsiyonlu metni ile almanca tercümesi, izahlar ve gramer indeksi. Manzumelerin tıpkıbasımı için dergimizin bundan önceki cildine (108—114. s.) bakınız.

90—100 PETER OLBRICHT, *Uchida's Prolegomena zu einer Geschichte der Jou-jan* [Uchida'nın Jou-jan'lar tarihine girişi]. Avarlarla olan münasebetleri bakımından hem Asya, hem Avrupa tarihini ilgilendiren Jou-jan'lar hakkında ilk toplu araştırmalar Japon tarihçisi Uchida Gimpû tarafından yapılmıştır. Müellif, Uchida'nın "Jou-jan tarihine giriş" (1950) adlı eserini tanıtmaktadır. Uchida'nın eseri şu bölümlere ayrılır: I. Jou-jan'ların menşei, II. Jou-jan'ların yükselişi, III. "Kagan" meselesi, IV—V. Jou-jan'ların maddî ve mânevi kültürü. Çin kaynakları Jou-jan'-

ları ekseriyetle bir Hiungnu kabilesi veya Tunghu'ların torunları olarak gösterirler. Jou-jan dili T'opa ve Tunghu dilleriyle akraba idi. Jou-jan ordası 270 sıralarında Yu-kiu-lü veya Mu-ku-lü adında bir köle tarafından kurulmuştur. Oğlu Kü-lu-hui yeni birliğe Jou-jan adını vermiştir. Jou-jan kabile konfederasyonu 394 ten sonra Shê-lun zamanında kuvvetlenmiş ve bir buçuk asır böyle kalmıştır. Shê-lun'un devleti kuzeyde Baykal gölüne, güneyde Ta-ts'i dağlarına, batıda Karaşar yakınlarına, kuzeydoğuda T'ou-yü (Hingan dağları) bölgesine uzanıyordu. Merkezi, K'o-lao-ha ırmağı bölgesinde idi. Göçebe Jou-jan'lar Moğollardan idiler. Kültürleri yüksek değildi. Uchida Jou-jan-Avar meselesine dokunmaktadır.

101—116 WALTHER HEISSIG, *Zur geistigen Leistung der neubekehrten Mongolen des spätem 16. und frühen 17. Jhdts.* [XVI. asır sonları ile XVII. asır başlarında Buddhizmi yeni kabul eden Moğolların fikrî faaliyetlerine dair]. 1570 yıllarında Moğollar Buddhizmi ikinci defa kabul ettikten sonra, 1579—1629 yılları arasında, 1161 eseri içine alan Kancur (Şeriat külliyatı) ile bir çok dinî eserler moğolcaya tercüme edilmiştir. Müellif bu tercüme edebiyatını tanıtmaktadır.

“Küçük haberler” kısmında şu yazılar vardır:

117—118 T. I. ITKONEN, *Konrad Nielsen* (28. 8. 1875—27. 11. 1953). Nekroloji.

118—123 N. POPPE, *Wladyslaw Kotwicz* (1872—1944). Nekroloji.

123—125 ANNEMARIE von GABAIN ve OMELJAN PRITSAK, *Zum 60. Geburtstag Martti Räsänen's* [M. Räsänen'in 60. doğum günü münasebetiyle]. Fin türkologu Räsänen'in hayatı ve ilmî çalışmaları.

125 Societas Uralo-Altaica'nın 1953/54 kış semestresinde gösterdiği faaliyet hakkında kısa rapor.

“Tanıtmalar” bölümünde şu eserler hakkında malûmat verilmektedir: 125—126 MARTTI HAAVIO, *Piispa Henrik ja Lalli* (Dr. H. Fromm), 126 R. ENGLUND-W. WOLF, *Finnische Sprachlehre* (Dr. M. E. Schmeidler), 127—128 Ê. M. MURZAEV, *Mongol'skaja Narodnaja Respublika*, Moskva 1948 (N. Poppe).

128—133 Bibliografya. Uralaltayistiğe ait olarak 1953—1954 yıllarında çıkan eserlerin listesi. Türkolojiyi ilgilendirenler arasında Türkiyat Mecmuası'nın X. cildinde, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten'in 1953 cildinde ve Köprülü Armağanı'nda (İstanbul 1953) çıkan türkoloji yazıları da zikredilmiştir.

XXVI. cilt, 3—4. sayı (1954), 137—267. s.

137—138 WALTHER WÜST, *Ein weiterer idg./finnisch-ugrischer Zusammenhang?* [Yeni bir Hindavrupa-Finugor münasebeti mi?] Müellif, çeşitli Hindavrupa dillerinde 'büyü, sihir' mânasına gelen hindavrupaca *soito-*, ve Finugor dillerinde 'ses, gürültü' mânasına gelen fince *soida-*, macarca *zaj* v. s. kelimeleri arasında bir münasebet olduğu fikrini ortaya atmaktadır.

139—146 GÜNTER STIPA, *Der gegenwärtige Stand der Finnougristik in der Sowjetunion* [Sovyetler Birliğinde finugristiğin bugünkü durumu]. İkinci Cihan Harbinden sonra Sovyetler Birliğinde çıkan Finugor dilleri lûgat, gramer ve metinleri.

147—148 Y. H. TOIVONEN, *Ung. táj* [Macarca *táj* kelimesi]. 'Bölge' mânasına gelen bu kelimenin etimolojisi.

149—171 WOLFGANG SCHLACHTER, *Lappische Passivsyntax II* [Laponcada passiv sintaksi]. XXV. ciltte (179—208. s.) çıkan yazının devamı.

172—174 EMIL ÖHMANN, *Ein altes Loblied auf die Lappen* [Laponlar hakkında eski bir medhiye]. Bu medhiye Alman şairi Carl Gustav Heraeus'un "Beschreibung einer wilden Nordischen Nation" (bas. 1721, Nürnberg) adlı manzumesidir.

175—183 ERICH KUNZE, *Nachbemerkungen zum Briefwechsel zwischen Porthan und Nicolai* [P. ve N. arasındaki haberleşme hakkında notlar]. Berlin'li kitapçı Christoph Friedrich Nicolai ile Fin edebiyat tarihçisi Henrik Gabriel Porthan arasındaki münasebetlere ait yeni bilgiler.

184—239 OMELJAN PRITSAK, *Die sogenannte Bulgarische Fürstenliste und die Sprache der Protobulgaren*. Yukarıda adı geçen yazının devamı ve sonu.

240—242 NIKOLAUS POPPE, *Über einen Konsonantenschwund im Mongolischen* [Moğolcada konsonant düşmesi hakkında]. Dilcilerin şimdiye kadar ele almadıkları taban ve hece sonu konsonant düşmesi halleri.

243—245 OMELJAN PRITSAK, *Mongolisch yisün 'neun' und yiren 'neunzig'* [Moğolca *yisün* 'dokuz' ve *yiren* 'doksan']. Bu iki sayı adının kökü *yir*'dir; *yisün* < **yir-sün*. Müellif, şimdiye kadar başka türlü açıklanan bazı kelimelerde de *-sun/-sün* ekinin bulunduğunu gösteriyor, msl. *öbesün* 'kendisi' < *öbes-ün* değil, < **öber-sün*'dür, krş. moğ. *öber/öger* 'kendi', çuvaş. *var*, tü. *öz*. Bunun gibi *toğosun* 'toz' < *toğos-un* değil, < **toğor-sun* ~ **towar-sun*'dur, tü. *töz*, krş. moğ. *tobar-ağ*, tü. *topr-aq*, ve moğ. *dabusun* 'tuz' < **dabur-sun*, çuv. *tävar*, tü. *tüz*.

“Küçük haberler ve tanıtımlar” bölümünde şu eserler tanıtılmıştır: 246—247 C. A. MACARTNEY, *Studies on the Earliest Hungarian Historical Sources VI—VII*, Oxford 1951 (Thomas v. Bogyay), 247—250 *Korean studies guide*, compiled for the Institute of Far East Studies. University of California, Berkeley and Los Angeles 1954 (Seung-bog Cho), 250—251 JOHANNES BENZING, *Einführung in das Studium der altaischen Philologie und der Turkologie*, Wiesbaden 1953 (D. Sinor; bu müracaat kitabı, ilmî ihtiyaçları her bakımdan karşılayacak mahiyette değilse de, müptediler için faydalıdır; kitapta verilen bibliografik malûmat umumiyetle itimada değer), 251 EVELINE LOT-FALCK, *Les rites de chasse chez les peuples sibériens*, Paris 1953 (D. Sinor), 252 OTTO FRANKE, *Geschichte des Chinesischen Reiches. Eine Darstellung seiner Entstehung, seines Wesens und seiner Entwicklung bis zur neuesten Zeit. V. Band*, Berlin 1952 (Omeljan Pritsak; Franke'nin Çin tarihi Altay kavimleri tarihi bakımından da çok mühimdir), 253—254 L. S. PUÇKOVSKIJ, *Mongol'skaja feodal'naja istoriografija XIII—XVII vv*: Uçenye Zapiski Instituta Vostokovedenija VI (1953), 131—166 (W. Heissig).

254—255 Societas Uralo-Altaica'nın Cambridge'deki toplantısı hakkında rapor.

256—267 Bibliografya (258—262 türkoloji).

XXVII. cilt, 1—2. sayı (1955), 1—157. s.

1—6. BJÖRN COLLINDER, *Remarks on Linguistic Affinity* [Dil akrabalığı üzerinde notlar]. Ural-Altay birliğinden bahsetmeden önce “Ural dilleri nedir?” ve “Altay dilleri nedir?” diye tesbit etmeliyiz. Ural dilleri (Finugor ve Samoyed dilleri), akrabalık bağları sağlam bir şekilde tesbit edilebilen bir dil ailesidir. Bir yandan Finugor, öte yandan da Samoyed dillerinde 500 kadar müşterek kelime vardır. Ural-Altay akrabalığı nazariyesi lehine 300 kadar müşterek kelime bulunmuşsa da, müellife göre bunlardan ancak 70 kadarı ilmî istikakçılık usulüne uygundur. Muhtelif dil aileleri arasında görülen benzerlikler, insan dilinin mefruz menşe birliğinden ziyade insan düşünüşünün aynılığından ileri gelir.

7—31 VALTER TAULI, *On Foreign Contacts of the Uralic Languages* [Ural dillerinin başka dillerle temasları]. Karışmalar neticesinde meydana gelen Ural dillerini müşterek bir temel dilden neşet ettirmek mümkün değildir. Ural dillerinin bugünkü yapısının teşekkülü üzerinde

Hindavrupa, Altay (bilhassa Türk) ve arktik (paleoarktik) dillerinin tesirleri görülür. Bilhassa türkçenin tesiri göze çarpar. Türkçe ile en çok müsterek noktaları olan diller: çeremisçe, züryence, votyakça ve macarcadır, fakat bu gibi benzerliklere mordvinede, vogulca ve ostyakçada da rastlanır. Finugor dilleri aslında türkçe tipinde dillerdi. Bu tip bilhassa votyakça ve çeremisçe ile temsil edilir. Macar dili de çeşitli unsurlardan müteşekkildir; objektiv fiil çekimi onu arktik dillere bağlar. Türk tesiri de kuvvetlidir (müstear kelimeler). Türkçenin tesiri Hindavrupa tesirinden eskidir. Macarcanın morfolojisi için postpozisyonlardan türemiş çekim eklerinin bolluğu karakteristiktir. Türkçenin Kamasin samoyedcesi üzerindeki tesiri son zamanlara aittir, msl. *-rak* karşılaştırma eki, *-cuk*, *-dek* isim-fiil ekleri.

32—44 ERKKI ITKONEN, *Die Herkunft und Vorgeschichte der Lappen im Lichte der Sprachwissenschaft* [Dil bilgisi ışığı altında Laponların menşei ve en eski tarihi]. Irk bakımından Finlerden farklı olan Laponların menşei meselesi kesin olarak halledilememiştir. Laponlar “ilk ana Fin dil birliği” devrinde bu dilin bir lehçesini konuşuyorlardı. Lapon-Fin dil birliği devri, ihtiyatlı bir tahmine göre, M. Ö. 500 sıralarında sona ermiştir.

45—48 JULIUS MÄGISTE, *Zu den Femininbildungen in den ostseefi. Sprachen und im Mordvinischen* [Baltik Fin dillerinde ve mordvinede müennes teşkiline dair].

49—59 DIETRICH GERHARDT, *Halbes Deutsch und halbe Arbeit* [Yarım almanca ve yarım iş]. “Yarım almanca” Estonyalıların konuştukları almancaya denir. Bu, bir “dil karışımı” (Sprachgemisch) olup “karışık dil” den (Mischsprache) tefrik edilmelidir. Karışık dilde, muhtelif menşeli unsurlar tek bir norma göre gramerleştirilmiştir (msl. ingilizce, yiddişçe). Dil karışımında ise muhtelif normlar hâkimdir. Bunlar lingvistik değil, psikolojik sebeplere bağlıdır. Müellif, “yarım almanca”nın bazı hususiyetleri üzerinde durarak, “tipik estonca” noktaları tesbit etmektedir.

60—93 JULIUS von FARKAS, *Bemerkungen zu der ungarischen historischen Formenlehre IV* [Macarcanın tarihî morfolojisine ait notlar]. Macarcadaki çokluk sisteminin gelişmesi. Bugünkü vazıh sistem XVI. asırdan itibaren meydana gelmiştir. ~

94—102 MECDUT MANSUROĞLU, *On some titles and names in old Anatolian Turkish* [Eski Anadolu türkçesinde bazı unvan ve adlar hakkında]. *Paşa*, *çelebi*, *âşık*, *abdal*, *gazi*, *ağî* ve *bacı* kelimelerinin menşei ve kullanılışı.

103—107 UDO POSCH, *Remarks concerning a comparative dictionary of the Mongolian languages* [Moğol dillerinin mukayeseli sözlüğüne ait notlar]. Müellifin hazırlamakta olduğu “Mukayeseli Moğol dilleri sözlüğü”nün plânı, tertibi ve faydalanılan kaynaklar hakkında ihzari malûmat. Bu sözlük eski ve orta moğolca kelimeleri ile birlikte yeni Moğol lehçeleri kelimelerini de içine alacaktır.

“Haberler ve tanıtımlar” bölümünde O. PENNAVIN’in 1945 ten beri Macaristan’da yapılan dil araştırmaları hakkında *Die ungarische Sprachforschung seit 1945* (108—113) adıyla yazdığı raporu vardır. Bundan sonra şu tanıtma yazıları gelir: 113—118 ERKKI ITKONEN, *Zur Geschichte des Vokalismus der ersten Silbe im Tschermissschen und in den permischen Sprachen*, Helsinki 1954 (Julius Mägiste), 118—122 P. A. ARISTE, *K voprosu o razvitij livskogo jazyka: Trudy instituta jazykoznanija IV* (Moskva 1954), 254—307 (Julius Mägiste), 122—123 VEIKKO RUOPPILA, *Kansa lastensa kasvattajana* [Çocuklarının mürebbisi olarak halk], Porvoo 1954 (Julius Mägiste), 123—127 ELSA ENÄJÄRVI-HAAVIO, *Das Helkafest in Ritvala*, Porvoo-Helsinki 1953 (Hans Fromm), 128 JAMES RUSSEL HAMILTON, *Les Ouighours à l’époque des Cinq Dynasties d’après les documents chinois*, Paris 1955 (Annemarie v. Gabain; X. asır Çin kaynaklarında Türklere ait malûmatı toplayıp açıklayan mühim bir eser), 128—129 FRANZ TAESCHNER, *Gülschehr’s Mesnevi auf Achi Evran, den Heiligen von Kirschehir und Patron der türkischen Zünfte*, Wiesbaden 1955 (Turkhan Gandjei; türkçe metin için düzeltmeler), 129—130 URIEL HEYD, *Language Reform in Modern Turkey*, Jerusalem 1954 (Gerd Fränkel; Türk dil devrimi hakkında mühim bir araştırma), CENDIYN DAMDINSUREN, *Mongol’skij épos o Gësér-chane: Archiv Orientalni XXIII* (Prag 1955), 52—62 (W. Heissig), 131—134 YRJÖ H. TOIVONEN, *Suomen kielen etymologinen sanakirja* [Fin dilinin etimoloji sözlüğü] I: A—Kn, Helsinki 1955 (Günter Stipa).

134—157 Bibliografya. 1953—1955 yıllarında Finugor dillerine ve 1954—1955 yıllarında Altay dillerine ait yayımlanan eserlerin, kısaca tanıtımlarıyla, mufassal listesi. Türkiye’de çıkan eserlere de yer verilmiştir.

XXVII. cilt, 3—4. sayı (1955), 159—279. s. + 4 levha.

159—170 ANTTI SOVIJÄRVI, *Die menschliche Sprache als Kommunikationsmittel* [Bildirme vasıtası olarak insan dili]. Dilin bildirme fonksiyonu, dil psikolojisi ve bildirme tekniği olmak üzere, iki yönden ince-

lenebilir. Müellif, “fonem” ve “ses normu” (Lautnorm) üzerinde durduktan sonra, dilin başlıca şu dört ifade fonksiyonunu tesbit eder: 1. belli etme, 2. hitap, 3. anlatma, 4. sual. Yazının ikinci bölümünde, son harpten beri bilhassa Amerika Birleşik Devletlerinde ve Almanya’da büyük bir gelişme kaydeden, sesleri ve konuşmayı görülür hale getiren cihaz ve aletler (sonagraf, ses translatörü) tanıtılmaktadır. Yazılı bir metni seslere ve bir konuşmayı yazıya çevirmek meselesine karşı da büyük bir ilgi gösterilir. Teletekniğin süratle gelişmesine bakılırsa, pek uzak olmayan istikbalde bunu yapacak aletlerin icadı ihtimal dahilindedir.

171—190 ANDREAS ANGYAL, *Anton Schiefner und Koloman Géresi* [A. Sch. ile K. G.]. Sanktpeterburg’da (Leningrad) yaşayan Alman âlimi A. Schiefner ve Debrecen’li Macar âlimi K. Géresi arasındaki dostluk. Reval’da doğan Schiefner (1817—1879) 1852 den itibaren Rus İlimler Akademisi Doğu Araştırmaları Bölümü âzası idi. Asıl çalışma sahası Buddhizm, sanskritçe, tibetçe ve moğolca olan bu âlim, Finugor, Sibirya ve Kafkasya dilleriyle de meşgul oldu. Peterburg’daki evi Alman, Avusturyalı, Macar, Fin ve Rus filologlarının buluşma yeri idi. Debrecen (Macaristan) Protestan Kolleji profesörlerinden Géresi, Schiefner ile 1873 te tanıştı, aralarında dostluk kuruldu. Müellifin, Schiefner tarafından yaratılan bu ilim muhiti hakkında çizdiği canlı tablo, türko-loji tarihi bakımından da dikkate değer. Yazının sonunda Schiefner’in Géresi’ye yazdığı sekiz mektup yayımlanmıştır.

191—203 ANNEMARIE von GABAIN, *Altürkische Datierungsformen* [Eski türkçede tarih tesbiti şekilleri]. Eski türkçe metinlerdeki tarih tesbiti şekilleri Türklerin medenî-siyasî temayüllerini aksettirir. Güney Sibirya, Yenisey ve Talas mezar kitabelerinde ya hiç bir tarih yoktur veya varsa da, elle tutulur değildir. Tarihî hâdiselere göre 691 yılına ait olması gereken Ongin (Kuzeydoğu Moğolistan) kitabesinde “ejderha yılı, 7. ay” şeklinde bir tarih vardır. Tonyukuk kitabelerinde (VIII. asrın ilk çeyreği) ne hayvan adlı takvime göre bir tarihin, ne ölenin yaşını bildiren bir kaydın bulunmayışı, Gök Türklerin Çin düşmanı Tonyukuk’un mevcudiyetini Çinlilere gizlemek istemesiyle açıklanır. Kül Tegin (732) ve Bilge Kagan (735) kitabelerinde ölüm tarihleri on iki hayvanlı takvime göre verilmiştir. Bu usule göre verilen tarihlere, VIII. asra ait daha başka kitabelerde de rastlamak mümkündür. Türklerin VIII. asra kadar Çin takvimini kullandıklarına dair hiç bir kayıt yoktur. Çin takviminin kabulü Çin hâkimiyetini de kabul etmek mânasına geldiğine göre, Türklerin bu tarihe kadar Çin hâkimiyeti altında kalma-

dıkları anlaşılıyor. 761—893 yıllarına ait Maniheist metinlerinde tarihler ya sülâlenin adı zikredilmeden bir Çin parolasına göre, veya Maniheizme ilgili bir hâdiseye, msl. Mani'nin doğumu veya ölümüne, Maniheizmi koruyan bir Türk hükümdarına v.s. göre konmuştur. Bu tarihlerde Çin tesiri azdır. Bir Maniheist metninde (X. asır sonları), Buddhist olan yerli hükümdarın veya Maniheist olmayan Liao hükümdarının adını zikretmemek için, Yezdecird tarih hesabı kullanılmıştır. Müellif daha başka misaller de göstermektedir. Bunlardan Altun Yaruk'un Mancu sülâlesi zamanında hazırlanan blok baskısındaki tarih de çok enteresandır: "Büyük Mancu sülâlesi zamanında, 26. K'ang-hi yılında, ateşli ve ateş unsurunda, kutlu bir tavşan yılında v.s." (=1687). Bu tarih tesbiti şekli, Kan-su Uygurlarının yalnız siyaset değil, kültür bakımından da Çin hâkimiyetini kabul ettiklerini gösterir.

204—208 TOURKHAN GANDJEL, *Zur Metrik des Yūsuf u Zulaiḥā von Şayyād Hamza* [Şeyyad Hamza'nın Yusuf ve Züleyhası'nın veznine dair]. Şeyyad Hamza, her ne kadar mesnevisini fâilâtun fâilâtun fâilât vezniyle yazdığını söylüyorsa da, eserinde bu vezinden başka recez, mütekarip, hezeç ve hafif bahırlarının 11 heceli varyantları, hece vezniyle (6+5, 4+4+3, 4+3+4) yazılan mısralar, iki vezinli, hattâ hem aruzla, hem hece vezniyle okunabilen mısralar da vardır. Müellife göre bunun sebebi şu olmalıdır: Şair, mesnevisini Celâleddin Rumi'nin kullandığı vezinle yazmak istemiştir. Ancak bunu beceremediği için aruzun ve hece vezninin 11 heceli şekillerini de kullanmak zorunda kalmıştır.

209—221 R. O. MEISEZAH, *Tibetica der Pelliot und Stein Tung-huang MSS* [Pelliot ve Stein'in Tun-huang'da buldukları tibetçe yazmalar].

222—234 WALTHER HEISSIG, *Zur technischen Durchführung der mongolischen Tandjur-Übersetzung* [Moğolca Tancur tercümesinin teknik bakımından meydana getirilmesi].

Haberler ve tanıtımlar:

235—236 J. v. FARKAS, *Miklós Zsirai* (1892—1955). Macar finugristi M. Zsirai'nin hayatı ve ilmî çalışmaları.

237—241 OMELJAN PRITSAK, *Nikolaj Konstantinoviç Dmitriev* (1898—1954). Rus türkologu N. K. Dmitriev'in hayatı, çalışmaları ve eserlerinin listesi.

241—244 TOURKHAN GANDJEL, *Ettore Rossi* (1894—1955). İtalyan türkologu E. Rossi'nin hayatı, çalışmaları ve türkolojiyi ilgilendiren başlıca eserlerinin listesi.

244—249 KALMAN TERNAY, *Appunti sulla Lessicografia italo-ungherese* [İtalyan-Macar lûgatçiliği hakkında notlar]. XVI. asırdan bu yana meydana getirilen italyanca-macarca ve macarca-italyanca sözlükler.

249—250 OTTO A. WEBERMANN, *Der heilige Georg in Estland* [Estonya'da Aziz Georgius]. Oskar Loorits'in "Der heilige Georg in der russischen Volksüberlieferung Estlands" (Berlin 1955) adlı eserinin tanıtılması.

251—252 G. STIPA, *Eine syrjenische Chrestomathie* [Bir züryence krestomati]. V. I. Lytkin'in "Dialektologičeskaya ħrestomatiya po perm-skim yazıkam" (I. bölüm, Moskova 1955) adlı kitabının tanıtılması. Lytkin halk ağızlarından toplanan metinlerde sadece fonemlerin gösterilmesini lüzumlu bulur, buna karşılık mânayı değiştirmeyen ve çoğu zaman ferde mahsus telâffuz nüanslarının gösterilmesini lüzumsuz sayar. Stipa, bu görüşe iştirak ediyor.

252—253 ANNEMARIE v. GABAIN, *Bausteine zur mongolischen Literaturgeschichte* [Moğol edebiyatı tarihi için yeni malzeme]. Tanıtılan eser: Walther Heissig, "Die Pekinger lamaistischen Blockdrucke in mongolischer Sprache" (Wiesbaden 1954). Kitap sadece bir bibliografya eseri değil, Mancu devri Lamaizmi kültür tarihinin de canlı bir tablosudur.

253—256 OMELJAN PRITSAK, *Zur Religion der asiatischen Hirtenvölker* [Asya çoban kavimlerinin dinine dair]. P. Wilhelm Schmidt'in burada tanıtılan "Die asiatischen Hirtenvölker. Die primären Hirtenvölker der Alt-Türken, der Altai- und der Abaken-Tataren" (Freiburg in der Schweiz, 1949) adlı eseri türkologları da ilgilendirir. Şu bölümlere ayrılır: 1. Eski Türklerin dini (3—67. s.), 2. Altay Tatarları (71—454. s.), 3. Abakan Tatarları (457—779. s.); ilâveler: 1. Küerik Tatarlarının düşünce yoluyla insan yapma hakkındaki efsanesi (783—789. s.), 2. Moğollarla Kalmıkların Tibet-Lamaistik doktrinine göre tengeri, ve insanların doğuşu üzerinde düşünceler (790—794. s.); zeyil: Algokinlerin tufan efsanesi (797—863); indeks (865—899. s.). Pritsak'a göre, Schmidt'in vardığı neticelerden şu nokta çok önemlidir: Altay Türklerinin dini "karışık sinkretik" bir dindir. İrk, etnoloji ve tarih bakımından birbirinden farklıdır: pederşahî hayvan yetiştirici Güney Altaylılar "Gök tanrısı Kayra Han"a (mukaddes sayısı: dokuz), maderşahî Kuzey Altaylılar da "Yer tanrısı Bay Ülgen'e (mukaddes sayısı: yedi) inanırlar.

256 Societas Uralo-Altaica'nın faaliyeti hakkında rapor.

257—276 Bibliografya (kısa tanıtımlar, 267—271 türkoloji).

277—279 Şahıslar indeksi.